MAR 29 1927
UNIVERSITY OF
LIBRARY OF THE
MAR 29 1927

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sunday and holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XX. | Cena lista je $5.00 | Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., sobota, 26. marca (March 26), 1927. | Subscription $5.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 72

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

SENATOR BORAH JE PRAV POVEDAL!

Ameriški mešetarji in misijonarji so toliko časa čakali na "trouble" v Kitajski, da so ga pričakali. Več Američanov ubitih in ranjenih v Nankingu, ko so se vmešali med guerilce. Ameriški rušilci bombardirajo Nanking.

Washington, D. C., 25. marca. — Senator William E. Borah, predsednik senatnega odseka za zunanje zadeve in odločen nasprotnik ameriške imperijalistične politike, je snoči, ko je prišla vest o krvavem konfliktu med Američani in Kitajci v Nankingu, izjavil sledeče:

"Pred šestdesetimi dnevi sem svaril Američane na Kitajskem, naj se umaknejo, dokler je čas. V senatu sem predlagal, naj naša vlada pošlje parnike v kitajska pristanišča s pozivom na vse Američane, da takoj izpraznijo svoje naselbine in odpotujejo domov. To se ni zgodilo. Danes, kakor slišim, Američani beže iz vojne cone. Zakaj se ni to prej zgodilo?"

Borah je nadalje dejal, da on ne smatra incidenta v Nankingu za izbruh proti tujezemcem. To, kar se je zgodilo v Nankingu, je naravna posledica dejstva, da so bili Američani zajeti med dvema armadama, je rekel Borah.

Washington, D. C., 25. marca. — Admiral Williams, ki poveljuje ameriškemu bojnemu brodovju v kitajskih vodah, poroča mornaričnemu departmentu, da je bilo neznano število ameriških naseljencev ubitih in deloma ranjenih v sredo v Nankingu, ko so prišli pod točo krogel iz strojnic, iz katerih so streljali domači guerilci, ki so čistili mesto tik pred prihodom kantonskih čet. Američani in drugi tujezemci so se nahajali v prostorih Standard Oil Co. Dva ameriška rušilca in ena britska bojna ladja so takoj začeli bombardirati mesto in pod kritjem granat so se izkrcali ameriški pomorščaki na suho, da rešijo oblegance. Precej so jih rešili, toda v Nankingu je še ostalo 155 Američanov, med katerimi je 45 žensk in 20 otrok. Usoda teh je še neznana. Med mrtvimi je baje več ameriških pomorščakov, eden angleški zdravnik in japonski konzul.

Admiral Williams je v četrtek zvečer naslovil ultimat na revolucijonarne poveljnike, da se danes ob desetih predpoldne začne splošen bombardma Nankinga, ako ne bodo ob tej uri vsi inozemci na varnem.

Šangaj, 25. marca. — Nocojšnja vest iz zanesljivih inozemskih virov se glasi, da so kričeča poročila o velikem številu ubitih Američanov v Nankingu pretirana. Kolikor je doslej znano, je samo eden Američan ubit, neki misijonar iz Ohia. Nekaj je ranjenih. Nasprotno so ameriške in britske granate ubile na stotine Kitajcev in zažgale velik del mesta. Tukajšnji voditelji kuomintanga pravijo, da so napad na inozemce izvršili severnjaki in ruski caristi.

Strupena pijača najdena pri umorjenem uredniku.

New York. — Zadnjo nedeljo je bil tukaj umorjen urednik magazina Motor Boating. Pri njem so našli steklenico strupene pijače, toda umorjen pa je bil predno je morilec vporabil strup na njem.

Kooperative v Ameriki napredujejo.

New York. — Iz vladnega poročila je videti, da so ameriške kooperative v zadnjih šestih letih napravile velik korak. V članstvu so napredovale za 33%, v prometu in prodaji pa za 22%.

Kantonski voditelji jamčijo za pravice delavcev

Poveljnik ljudske armade v Šangaju izjavil, da delavske unije morajo biti priznane. Šangaj dobiva novo lice. Vsa Kitajska bo še letos v rokah kuomintanga. Kompromisa z diktatorjem Čangtsolinom ne bo.

Šangaj, 25. marca. — Šangaj dobiva novo lice, odkar so revolucijonarne ljudske čete gospodar v mestu. Pekingska zastava s petimi programi je izginila in po vsem mestu vihrajo zastave kuomintanga. Namesto lenih, dolgočasnih vojakov severnjaške posadke so zdaj na ulicah kantonski vojaki, ki so manjše postave, lepo oblečeni in precej živahni. Malone vsi govore angleško. Kantonski vojaki so v velikem številu študentje, ki so študirali na ameriških in angleških univerzah.

General Pajčunghsi, poveljnik kantonske armade v Šangaju, ki je star 34 let in je bil že kot mlad dečko v revolucijonarni vojni, ki je zrušila kitajsko cesarstvo leta 1911., se je včeraj razgovarjal v lepi angleščini z ameriškimi poročevalci. Rekel je, da tujezemcem v Šangaju se ni treba ničesar bati. Kitajska revolucija je naperjena proti inozemskemu imperijalizmu kakor proti kitajskemu mandarizmu in militarizmu, ne pa proti posameznim tujcem. Dalje je rekel, da kitajske delavske unije morajo biti priznane od domačih in tujih podjetnikov. Delavci morajo dobiti svoje pravice. On je že pozval kitajsko trgovsko zbornico v Šangaju, naj organizira razsodišče za reševanje sporov z delavci.

Nadalje je rekel Pajčunghsi, da revolucija še letos zmaga po vsej Kitajski. Z mandžurskim diktatorjem Čangtsolinom, ki se še šopiri v Pekingu, ne bo nobenega kompromisa. Mir z njim bi bil mogoč le pod pogojem, da Čangtsolin sprejme revolucijonarne principe dr. Sunjatsena; ker pa je zagrizen reakcijonar in militarist, ne bo tega storil. Sicer pa kmalu izbruhne vstaja tudi v Mandžuriji in z diktatorjem obračunajo njegovi lastni ljudje.

Armada kuomintanga je v kampanji za osvojitev Šangaja in Nankinga ujela 15,000 mož, med katerimi je 200 ruskih caristov, in uplenila 8000 pušk ter 50 poljskih topov.

Jeklarski baroni so še v boju proti uniji

Boj proti delavski strokovni organizaciji so napovedali odprto. — Ostali so tako trmoglavi, kot so bili pred leti. —Jeklarski baron se spreobrne, kadar se v jamo zvrne.

New York, N. Y. — Leopard ne izpremeni nikdar svojih peg na koži, je precej star pregovor. Ravnotako se lahko o jeklarskih baronih reče, da bo voda preje tekhla v hrib, preden opuste s svojo opozicijo proti delavski strokovni organizaciji, ako jih jeklarski delavci ne prisilijo nekega dne, da priznajo delavsko strokovno organizacijo.

Vprav sedaj je Stavbinska jeklarska borza, ki ni nič drugega kot nadaljevanje Železarske lige po 1. aprilu t. l., da se bo bojevala za odprto delavnico in proti jeklarskim in železarskim stavbinskim delavcem.

Železarska liga je bila dete železarskega in jeklarskega trusta in zdaj je njo nadomestilo drugo dete, ki predstavlja jeklarske in železarske podjetnike, ki so napravili z jeklarskim trustom pakt, da zaposlijo pri stavbinskih delih le neorganizirane delavce.

Jeklarski trust ni le proti delevski organizaciji v svojih podjetjih, v katerih se izdelavajo tračnice za stavbe, ampak on je tako predrzen, da zahteva od stavbinskih podjetnikov, katerim dostavlja stavbinske tračnice in drug stavbinski material, da ne priznajo delavske strokovne organizacije.

POVODENJ PREGNALA FARMARJE.

Deževje in navodno naraščanje rek je pomoglo, da je prišla povodenj v vzhodnem Illinoisu.

Mt. Carmel, Ill. — Velikanski deževni nalivi in pa navadno naraščanje rek ob tem času leta, so povzročili, da so se reke in potoki razlili ter poplavili farme v tej okolici. Farmarji so bili prisiljeni vsled tega zapustiti svoje domove, da rešijo svoja življenja. Posebno so prizadeti farmarji v tej okolici Illinoisa in v zapadni Indiani.

Norris ostro kritizira predsednika

Coolidge tlači vstajo v Nikaragvi, podžiga pa vstajo v Mehiki, pravi senator.

Washington, D. C. — Senator Norris, republikanec iz Nebraske, je v četrtek ostro napadel predsednika Coolidga in državnega tajnika Kelloga radi njune kačje politike v Nikaragvi in Mehiki.

"Dve poročili, ki osvetljujeta našo politiko v Centralni Ameriki, sta najlepši dokaz, zakaj nimajo več Združene države nobenega prijatelja med latinskimi republikami na jugu," je dejal Norris. "Prvo poročilo je, da je pogodba proti tihotapstvu čez mehiško mejo odpravljena s prihodnjim pondeljkom. To znači, da je Coolidge odprl mejo vstaškim banditom v Mehiki, da si lahko nabavijo orožja in municije iz Amerike kolikor hočejo in nagajajo mehiški vladi. Drugo poročilo pa je, da je naša vlada prodala Diazu, predsedniku Nikaragve, 3000 pušk, 200 strojnic in tri milijone nabojev, dočim dr. Sácasa, vodja vstaje v Nikaragvi, ne sme kupiti niti enega nožiča v Ameriki. To je krasna politika! Vstaja v Nikaragvi mora biti potlačena z našim orožjem, vstaja v Mehiki naj pa živi z našim orožjem!"

ČEVLJARSKI DELAVCI ZAHTEVAHO PET DNI DELA V TEDNU.

Podjetniki še niso odgovorili na zahtevo.

Lynn, Mass. — Šest lokalnih podružnic organizacije Boot and Shoe Workers Union je sklenilo, da predloži organiziranim čevljarskim podjetnikom, da se dela le pet dni v tednu. Podjetniki še niso odgovorili na zahtevo.

Cleveland ima nezdravo pitno vodo.

Cleveland. — Zvezna vlada je dognala, da so vse mestne odvodne cevi celega mesta Clevelanda napeljane v jezero, iz katerega jemljejo vodo za kuho in drugo porabo. Chicago pa ima svoje odvodne naprave izpeljane v poseben kanal, ki teče v reko Mississippi, ki se izliva v mehiški zaliv.

PREDSEDNIK COOLIDGE NA NOVO ZAŽUGAL

Zagrozil je, da dne 28. marca preneha pogodba z Mehiko za vtihotapljenje orožja v Mehiko.

Washington, D. C. — Predsednik Coolidge je po državnem tajniku Kelloggu sporočil Mehiki, da dne 28. marca t. l. poteče pogodba, po kateri se preprečuje vtihotapljenje orožja v Mehiko. To dovoljuje, ako prekliče odredbo, ki prepoveduje uvoz orožja v Mehiko, da se bo orožje uvažalo na debelo v Mehiko ljudem, ki so pripravljeni strmoglaviti mehiško vlado s silo. Po določbah v pogodbi bi se je morala mehiška vlada obvestiti, ako bi bila preklicana prepoved za uvoz orožja v Mehiko, komu in kam se pošilja blago.

V političnih krogih sodijo, da je bil ta korak podvzet, ker so ga že pred tedni zahtevali Doheny - Sinclair - Mellonovi parlamentarni zakulisniki in mešetarji. Samo taka grožja bi spravila Callesa na kolena, so govorili ti parlamentni mešetarji. Ti ljudje pač menijo, da bo Calles rajše dovolil vsaki oljni družbi, kar si bo poželela, kakor da ga ugroža revolta.

Odpoved pogodbe je zavita v lepe besede. Te besede pa ne pomenijo drugega, kakor če Calles hitro ne izpolni želj oljnih družb, tedaj se prekliče tudi prepoved za uvoz orožja.

Glasnik Bele hiše ni hotel ziniti nobene besede, ko so ga novinarji vprašali, kaj odpoved te pogodbe pomeni.

Dan pred odpovedjo pogodbe je bila Coolidgu in Kelloggu poslana peticija, v kateri se je obema priporočalo, da naj se ne prekliče predpoved za uvoz orožja. To peticijo je podpisalo 362 prominentnih državljanov.

Unija preprečila lov na delavske glave

Floridski agentje so vabili čevljarske delavce v Florido. — Organizacija čevljarskih delavcev jim je prekrižala račune.

Brockton, Mass. — Floridski agentje zemljiščnih družb so se že veselili bogate provizije, ko so pričeli med tukajšnjimi čevljarskimi delavci peti omamljivo pesem o solnčnati in cvetoči Floridi, o velikih profitih, ki jih je deležen vsak, ki sledi njih vabljivi pesmi o bodočih milijonih.

Ampak maček za agente je prišel preje, kakor so ga pričakovali. John M. Long, tajnik centrale čevljavskih delavcev, se je direktno obrnil na zemljiščno borzo v Miamiju, da izjavi, kaj pomeni oglas, ki propovéduje, da je v Floridi veliko dela za čevljarske delavce.

Delavci, ki so odgovorili na oglase, so prejeli oglase za zemljišča, a nikjer ni bilo povedano, da dobe delo. Neka agencija je nabrala že osem sto čevljarskih delavcev, ki so še izrekli, da pojdejo delati na jug, ko se je odkrila spretno nastavljena limanica za lovenje kalinov. In tako je lepo izdelani načrt s sanjami vred o velikih provizijah padel v vodo.

Drastični koraki podvzeti, da se ustavi dijaške izgrede.

Chicago. — Ker so se zadnje čase dogajali razni izgredi, sledeči zmagam atletskih iger pri raznih srednjih šolah, so šolske avtoritete podvzele drastične korake, da se izgredi omeje in popolnoma ustavijo.

Italija izkrcuje čete v Albaniji

Revolucija v Albaniji je v polnem zamahu, poročajo iz Aten. Jugoslavija zahteva, da Liga narodov preiskuje njene in italijanske meje. Italija je tista, ki se pripravlja na vojno, pravijo v Belgradu. Mussolini je zdaj pri volji, da njegova (!) komisija obišče Jugoslavijo.

Atene, Grška, 25. marca. — Nepotrjena poročila iz Korice se glase, da je po vsej severni Albaniji izbruhnil plamen revolucije proti Zogujevi vladi. Zogu je razglasil obsedno stanje in odredil mobilizacijo nadaljnih dvanajst letnikov. S Krfa je pa prišla vest, da Italijani izkrcavajo vojaštvo v Valoni, Albanija.

Belgrad, Jugoslavija, 25. marca. — V razmotrivanjih med velesilami in Jugoslavijo glede preiskave na srbsko - albanski meji je prišlo do zastoja. Jugoslovanska vlada zdaj zahteva, da vojaško preiskavo vodi Liga narodov in da se preiskava raztegne tudi na vojno pripravljanje v Italiji. Italija je zdaj za to, da preiskavo izvrše italijanski francoski in angleški vojaški atašeji. Jugoslovanska vlada naslovi na velesile noto s protestom proti vojnim pripravam v Albaniji in proti grožnjam Italije.

Belgrad, Jugoslavija, 25. marca. — Jugoslovanska zbornica je včeraj sprejela vojaški proračun, ki je bil znižan za eno tretjino. Kralj Aleksander odpotuje v soboto v Pariz, kjer bo konferiral s francoskimi državniki o položaju.

Berlin, 25. marca. — Iz Belgrada javljajo, da je Jugoslavija pripravila noto na Ligo narodov, v kateri obtoži Italijo, da se pripravlja na vojno in ogroža mir na Jadranu in Balkanu. Jugoslavija zahteva, da Liga narodov uvede preiskavo glede njene obtožnice.

Ista brzojavka sporoča dalje, da Jugoslavija dovoli preiskavo na svojih tleh le s pogojem, če bo tudi Italija preiskana. To dokazuje, da je Jugoslavija zavzela odločnejše stališče kakor ga je kazala prve dni krize.

Nemška vlada je v zadregi, ker jo hočeta Anglija in Francija na vsak način potegniti v balkanski konflikt. To je prvi slučaj po svetovni vojni, da zavezniki pozivajo Nemčijo na skupno akcijo proti prepirju, ki je nastal v njihovih lastnih vrstah.

Predloga porodne kontrole v Pennsylvaniji mrtva

Zdi se, da so logični argumenti za nekakere ljudi bob ob steno.

Harrisburg, Pa. — Zdi se, da logični argumenti prav malo vplivajo na zborničnizdravstveni odsek pensilvanske legislature, ampak če mlada gospa pred odsekom kadi cigarete, je pa učinek izredno velik.

Izbrani in dobri govorniki so zagovarjali Sterlingovo predlogo, ki bi zdravnikom v Pensilvaniji dajala pravico, po kateri bi smeli dajati zakonskim parom nasvete glede uporabe lekov in zdravil.

Predlogo so priporočali dr. Stuart Mudd, profesor na medicinski šoli pensilvanske univerze, dr. Roswell Johnson, predsednik Ameriške evgenične družbe, dr. H. C. Westervelt iz Pittsburgha in dr. James F. Cooper, ravnatelj klinike za porodno kontrolo v New Yorku.

Zdravniki so argumentirali, da pensilvanski zakoni izza leta 1870 in 1897, ki prepovedujejo omejanje porodne kontrole, zastareli, nečloveški in neizvedljivi in se vedno kršijo. Izjavili so, da le revežine morejo dobiti nasvetov, ki podučujejo ubožno mater, da ne bo imela preveč otrok. Po njih mnenju bi Sterlingova predloga omogočila, da bi tudi revežiprejeli na svete, ki so jih deležni le bogati ljudje.

Opozicija, ki jo je zastopal dr. John A. McGlinn, katoličan irskega pokoljenja, je prezrla te fakte. Ta zdravnik je postal oseben v svojih napadih glede porodne kontrole. Gdčna. Grimes, zastopnica Pittsburgha in članica odseka je zagledala par deklet, ki so pušile cigarete. Bila je takoj na nogah in izjavila, da tako obnašanje govori glasneje proti predlogi, kakor pa oni govorniki, ki so jo priporočali.

Moderni metulji, ki so pušili cigarete, so dokaz, ki je govoril proti porodni kontroli! Zdi se, da postajamo vedno bolj smešni.

Agitirajte za "Prosveto"!

Fašisti se lažejo pred vsem svetom

Mussolinijev šolski minister odgovarja Besednjaku z lažjo, ko pravi, da imajo primorski Slovenci jezikovno svobodo.

Rim, 25. marca. — Fašistovski prosvetni minister Fidele je včeraj odgovoril slovenskemu poslancu Besednjaku iz Gorice. Rekel je, da ni res, da italijanska vlada italijanizira narodnostne manjšine v Italiji! Dalje je rekel, da se je Besednjak zlagal, ko je trdil v sredo v parlamentu, da se verouk v šolah na Primorskem uči le v italijanščini! "Slovenski učitelji podučujejo slovenske otroke v slovenskem jeziku," je dejal Fidele. In še več — Italija je uvedla tečaje slovenskega jezika! (Kje, v Kalabriji?)

Fidele je priznal, da je vlada odslovila mnogo slovenskih učiteljev, ali to se je zgodilo na podlagi največje nepristranosti! On, Fidele, šolski minister, je bil celo preveč milostljiv in popustljiv! Odslovil je le tiste slovenske učitelje, ki so manifestirali proti italijanski vladi — in bila je njegova stroga dolžnost, da jih požene iz šol! (Tako! Svet zdaj ve, da je na Primorskem vse v najlepšem redu!)

Chilski diktator je delaven.

Santiago, Chile, 25. marca. — General Carlos Ibanez, diktator chilske republike, je včeraj vrgel na cesto osemnajst federalnih sodnikov, med katerimi je pet sodnikov prizivnega sodišča. Odslovil jih je brez vsakega pojasnila.

Ibanez je že deportiral 500 komunistov in liberalcev na 500 milj oddaljen samoten otok v Pacifiku. Zdaj grozi, da pošlje tja še katoliške škofe in duhovne, ki ljuto protestirajo, ker je odložil veronauk iz šol.

Preiskava v državnem zaporu.

Fond du Lac, Wis. — Državna postavodaja bo takoj preiskala razmere državne jetnišnice, katere uradniki so obdolženi, da so grdo ravnali z jetniki v Waupunu, kjer se nahajajo zapori države Wisconsin. Obdolženi uradniki so baje tudi dajali bogatim jetnikom razne privilegije ter jemali podkupnine.

ODLOK PROTI OPOZICIJI V RUD. UNIJI

Rinaldo Cappellini je spoznan od sodišča za predsednika distrikta Scranton-Wilkes-Barre rudarske organizacije.

Scranton, Pa. — Nepotrebno je rudarjem distrikta Scranton-Wilkes - Barre pripovedovati, kdo je Rinaldo Capellini, človek, ki so ga priporočali "komunisti", organizirani v Delavski (komunistični) stranki v Združenih državah kot progresivca, in katerega so rudarji omenjenega distrikta spoznali, kdo in kaj je, ko je postal predsednik tega distrikta.

Sodišče je zdaj potrdilo, da je bil Rinaldini ponovno izvoljen za predsednika omenjega distrikta. William J. Brennan in George Isaacs, ki sta bila nasprotna kandidata Cappellinija in Michael Kosika, predsedniškega in podpredsedniškega kandidata sta vložila apel proti izvolitvi Cappellinija in Kosika. Sodišče je priznalo le za Isaacsa, da je izvoljen za podpredsednika. Po tej razsodbi bo treba izplačati Isaacsu plačo od dne 1. avgusta 1925. Njegova letna plača znese $3,125. Stroške za priziv bo morala plačati organizacija.

Z Brennanom vred so še drugi štirje opozicijonalni kandidatje izgubili priziv. Ti so Walter Harris, ki se je poganjal za mesto finančnega tajnika, Enoch Williams in Alex Campbell pa Dennis Brislin. Pravico do nadaljnega priziva imajo vsi. Troške bo nosila seveda rudarska organizacija.

Brennan je bil distriktni predsednik od leta 1921 do leta 1923. V volilni borbi je bil poražen od Capellinija, ki je kandidiral kot radikalec. Toda leta 1925, ko so se vršile distriktne volitve, je bil Cappellini nazadnjak in Brennan je bil naprednjak. Brennan je bil kandidat za finančnega tajnika rudarske organizacije in bil je skupaj na glasovnici z Brophyjem.

Kadar bodo delavci odprli svoje oči in se ne bodo dali več potegniti od ljudi, ki so čez noč postali radikalci samo zaradi služeb v strokovnih organizacijah in bodo ljudi sodili po njih preteklosti izza mladih let, tedaj bodo veliko bližje svojemu cilju — osvoboditvi izpod kapitalistične sužnosti, kot so.

Shod v Glencoeju, Ohio

Glencoe, Ohio. — Na redni seji dne 13. marca je bilo pri društvu "Jutranja zora" št. 54 S. N. P. J. sklenjeno, da povabimo glavnega predsednika brata Vincenta Cainkarja, ki gre dne 1. aprila v Bridgeport, Ohio. Sporočil je, da pride v Glencoe dne 31. marca popoldne.

Zato naznanjam vsem tukajšnjim bratom članom S. N. P. J., da se udeležite shoda in diskuzije, ki bo ob sedmih zvečer istega dne v našem navadnem prostoru. Člani, ki si napak tolmačijo pravila S. N. P. J. bodo imeli tu največ priložnosti dobiti kaka pojasnila od glavnega predsednika. Priporočljivo je, da vprašajo, kar jim ni znano. Vsi na shod. — **Martin Pirc,** predsednik.

Še en slučaj forsiranega dihanja.

Denver, Colo. — Slučaj, podoben onemu v Chicagu pred par tedni, se je pripetil s 24letnim fantom Glenn Hillom v tukajšnji bolnišnici. Mladenič ima paralizirano grlo in ne more dihati. Zdravniki so odredili na njem umetno dihanje z rokami, če bo kaj pomagalo.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

138

Datum v oklepaju n. pr. (Feb. 28-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PROTISLOVJA V KAPITALISTIČNEM NAČINU BLAGOVNE PRODUKCIJE IN DISTRIBUCIJE.

Tekstilni tovarnarji iz severnih držav so se pričeli seliti v južne države in tam graditi tovarne za izdelovanje tekstilov. Ali se je ta preselitev vršila iz potrebe, ali so zanjo merodajni drugi vzroki?

Izpoved E. H. Bennetta, izdajatelja lista "American Cotton & Wool Reporterja," pred newyorško industrijsko komisijo, pove razumljivo, da niso bile potrebe, ki so napotile tekstilne tovarnarje, da so pričeli graditi tekstilne tovarne v južnih državah.

Doli na jugu so posebno zamorski delavci pohlevni, prenašajo brez godrnjanja dolg delavnik in prejemajo s hvaležnostjo nizke mezde. Z drugimi besedami to pomeni, da delavci v južnih državah ne zahtevajo osemurnega delavnika, ne povišanja mezde, pa tudi legislature južnih držav še niso pričele sprejemati zakonov za zaščito delavk in mladoletnih pred izkoriščevanjem v tovarnah.

Bennett je s svojo izpovedjo konstatiral, da je tekstilna industrija ravnotako preveč razvita, kot je na pr. premogovna.

Bennett pravi: "Tekstilna industrija je tako opremljena, da lahko producira več kot dovoljujejo zahteve." Temu pa dostavlja, da država Massachusetts trpi zaradi tega, ker 54 ur dela v tednu dovoljuje večji dobiček, kot 48 ur dela.

Tekstilna industrija je preveč razvita? Zakaj?

Ali je mogoče izdelanega toliko tekstilnega blaga, da ga ljudje več ne potrebujejo? Ali so ljudje tako založeni s tekstilnim blagom, da ga ne marajo več kupovati?

Ljudje potrebujejo še veliko tekstilnega blaga, posebno pa delavci in farmarji. Marsikatera delavska in farmarska gospodinja potrebuje tekstilno blago za perilo in zgornjo obleko, pa ga ne kupi, ker nima denarja, da bi kupila to, kar družina potrebuje. Marsikateri delavec ali farmar bi že zdavnej kupil novo obleko, ako bi imel denar zanjo, pa se mora zadovoljiti s staro, oguljeno in zakrpano obleko.

Tako je tudi s premogom. Veliko ljudi zmrzuje po zimi, ker nima denarja za premog.

Ako se v kapitalistični človeški družbi govori, da je ta ali ona industrija preveč razvita, tedaj to ne pomeni, da se v industriji toliko producira, da ljudje ne potrebujejo več blaga, ki ga izdeluje industrija, o kateri se piše ali govori, da je preveč razvita.

Da je ta ali ona industrija preveč razvita, pomeni nekaj drugega v kapitalističnem načinu blagovne produkcije in distribucije, in sicer to, da so lastniki tovaren ustavili produkcijo v tovarnah, ker ni zanje več dobičkanosna. Na trgu je preveč blaga, ker ga delavci ne morejo pokupiti, ker za blago, ki so ga producirali, niso dobili polne vrednosti za svoje delo.

Bennettova izjava nam pa pove, da se tekstilni tovarnarji niso iz ljubezni do delavcev selili v južne države in v njih gradili tovarne za izdelovanje tekstilov, da bodo ondotni delavci imeli zaslužek in delo, ampak so to storili iz dobičkaželjnosti. V južnih državah je daljši delavnik, mezda je pa nižja kot v severnih. To povišuje tovarnarjem dobiček, delavci pa dobe še manj za svoje delo, tako da je trg še preje prenapolnjen s produkti.

Taka protislovja so mogoča le v gospodarskem sistemu, v katerem se ne producira zaradi ljudskih potreb, ampak le zaradi dobička. Profitni sistem se pa ne da reformirati. Ako se odpravi eno zlo, tedaj se pokaže takoj drugo, ki je večje od prejšnjega.

Profit ima privlačno silo za selitev tovarnarjev v južne države. In tekstilni tovarnarji se bodo selili v južne države, dokler bodo tam videli ugodnost, da lahko povečajo svoj dobiček, ki prihaja od sadov dela tekstilnih delavcev.

Poslava o ženskem delu

V zadnjem času je bilo sprejetih mnogo zakonov, izrečenih mnogo sodnijskih odločb in vloženih mnogo zakonskih predlogov, ki se ali se bodo tikali ženske, zaposlene v industriji. V naslednjem navajamo nekoliko teh sprememb v delavski zakonodaji.

Najvišje sodišče Združenih držav je dne 17. januarja 1927 razglasilo odločbo, s katero je bil zakon države Arkansas, ki je določal minimalno plačo za ženske, proglašen protiustavnim.

V senatu Kalifornije je bil predložen zakonski načrt, ki bi od delodajalcev zahteval, da natančno zabeležijo število delovnih ur svojih delavk. Svrha tega načrta je, da se prepreči kršitev osemurnega zakona za ženske s tem, da bo moral delodajalec na zahtevo državnega uradnika predložiti zapisnik o delovnih urah svojih nameščenk.

Letna konvencija državne delavske federacije v Kaliforniji je sprejela resolucijo, s katero se njenemu zakonodajnemu odseku nalaga, naj zagovarja tako spremembo osemurnega zakona za ženske, da bo vsakdo imel pravico vložiti pritožbo proti kršiteljem osemurnega zakona.

Državna liga ženskih volilcev v državi Connecticut je odobrila zakonski načrt, predložen v sedanjem zasedanju legislature, ki določa maksimalni delovni teden 48 ur za ženske v industriji in 55 ur za ženske v trgovskih podjetjih.

Letos se zopet agitira za sprejem zakona o osemurnem delu za ženske v državi Illinois. Devetnajst organizacij, sodelujočih z illinoiškmi združenim odborom za osemurni zakon, agitira za to postavo.

Državna komisija za minimalne mezde (Minimum Wage Commission) v državi Massachusetts je določila minimalno plačo $13.50 za ženske in dekleta, zaposlene v izdelovanju igrač, igralnih priprav in športnega blaga. Po tej odločbi, ki je stopila v veljavo dne 1. marca, je ženska, ki je dosegla starost 18 let in ima eno leto izkušnje, upravičena do zaščite te minimalne plače. Za neizkušene delavke znaša minimalna mezda $12, oziroma $10.

Lastniki bombaževih predilnic so zopet vložili načrt za spremembo 48-urnega zakona v državi Massachusetts. Po njihovem načrtu naj bi se dovolilo delati tupatam do 54 ur na teden, skozi vse leto pa naj bi ostala povprečna delovna doba 48 ur na teden.

V državi New Hampshire so vložili zakonski načrt, ki določa 48 ur dela za ženske in nedoletnike. Državna podružnica ameriške delavske federacije podpira ta načrt.

V nižji zbornici newyorške legislature je bil predložen zakonski načrt, ki naj uvede 48-urni delovni teden za ženske in komisijo za določanje minimalnih plač, obstoječo od treh članov, imenovanih od governerja. Tekom vsega minolega meseca se je vodila anketa (hearing) o vprašanju 48-urnega tedna. — F. L. I. S.

VZROK PLEŠAVOSTI.

Za one, katerih lasje so se začeli redčiti, ameriško zdravstveno društvo in federalna zdravstvena oblast priporočata dobro toniko, masažo in antiseptično zmes proti prhotom, obstoječo iz alkahola in ricinovega olja. To utegne ohraniti lase, kolikor jih je ostalo, ali ne koristi nič onemu, ki je plešast. Za popolno plešavost ni leka razen v jako redkih slučajih.

Znanstveniki niso bili dosedaj v stanu najti vzroka plešavosti. Neki nemški učenjak je mnenja, da je plešavost pri moških popolnoma naravna prikazen. Stanje živcev ima dostikrat opraviti s plešavostjo in tupatam je sifilis vzrok za isto.

Skratka, znanost ne zna, zakaj plešasti ljudje imajo plešo, in plešivcem ne preostane nič drugega kot potolažiti se in se veseliti življenja.— F. L. I. S.

Portugalska in njene revolucije

Portugalska je od l. 1910 naprej republika. Ima državni zbor, v katerega voli poslance vse ljudstvo direktno, in višjo zbornico ali senat, v katerega volijo zastopnike občinske, oziroma okrajne uprave. Njeno glavno mesto je Lisbona, ki ima okrog pol milijona prebivalcev. Površina Portugalske meri 35,490 kvadratnih milj; njen teritorij meji ob Španijo in Atlantsko morje. Njena najdaljša dolžina je 365 milj in skrajna širina 130 milj. Prebivalcev šteje okrog šest milijonov. Februarja je na Portugalskem že vse v cvetju, razun v hribih, ki so več mesecev na vrhu pokriti s snegom, kakor snežniki v alpskih deželah. Poletje ima vroče, pravzaprav tropično. Dežja je v poletnih mesecih malo, a v septembru nastane deževje in te daj ima Portugalska namesto jeseni drugo pomlad.

Jezik Portugalcev je bil prvotno enak španskemu. A gotovi vzroki in različne vladarske hiše obeh dežel so vplivale, da sta se razvijala vsak zase. Portugalski jezik je obenem občevalni jezik Brazilije, ker je bila Brazilija prvotno portugalska kolonija. V ostalih južnoameriških republikah je občevalni jezik španski.

Dasi majhna, je bila Portugalska ena prvih in najmogočnejših držav na svetu. Njeno jadranje navzgor pričenja l. 1415. Osvojila je velike teritorije, dospela v Indijo, prišla v trgovske zveze s Kitajsko. L. 1500 je vzela Brazilijo. Portugalska je postala vodilna pomorska sila. Doma je nakopičila ogromna bogastva, ki jih je navozila iz kolonij. Postala so vzrok njenemu poznejšemu razpadanju, kajti vsled prevelikega izobilja je izginila potreba za delom in velikaši so se v splošnem rajanju in brezskrbnosti udali intrigiranju.

Papizem je imel v Portugalski, kakor v Španiji in Franciji, veliko moč in odločujočo besedo. Vsled opozicije, ki je naraščala proti cerkvi in v obrambo kulture, je bila l. 1536 tudi na Portugalskem uvedena inkvizicija "v večjo čast in slavo božjo." A papež s svojim iljudmi na Portugalskem ni imel ves čas srečo, in tako je izobčeval cele okraje, plemenitaške družine in tudi kralje. Pač, srednji vek, in noč, ki je vladala nad njim.

Proti koncu 15. stoletja je prišla Portugalska pod špansko oblast, pod katero je ostala do leta 1640. Ko je izgubila samostojnost, v času ko je v nji divjala inkvizicija, ko je plemstvo živelo v izobilju rajanja in orgij, je ljudstvo ječalo pod železno peto, so se pojavile nove sile: Danska, Anglija in druge.

Portugalska je od 1640 večinoma sicer zopet samostojna država, a to kar je bila v petnajstem stoletju, že davno ni več. Vzlic svojemu padcu je Portugalska ohranila nekaj kolonij, izmed katerih so najvažnejše Goa, Macao in del Timorja (vse v Aziji), Cape de Verde, portugalska Gvineja, otoki Sao Thome in Principe, Angola, in portugalska vzhodna Afrika. Skupna površina Portugalske in njenih kolonij je 803,000 kvadr. milj, in vseh prebivalcev skupaj ima nad petnajst milijonov.

Monarhija je bila vržena leta 1910 z revolucijo. Monarhisti so parkrat resno poskušali osvojiti oblast z revolucijo. Niso uspeli, a obupali še niso popolnoma. Člani vladarske hiše, ki je kraljevala nad Portugalsko, žive večinoma v Angliji.

Vzlic svoji navidezno demokratični ustavi, in kljub temu, da je republika, ima Portugalska skoro vsakega pol leta eno večjo revolucijo. Poslednja koncem januarja t. l. je zahtevala mnogo življenj ter povzročila veliko škode. Vršila se je kot večina drugih: vsled tekme za oblast. Ni šlo za reforme, za blagostanje dežele, ampak samo za oblast.

Portugalske revolucije so šola tistim, ki mislijo, da svet ne bi mogel nikamor naprej, če ne bi bilo revolucij.

Revolucije ničesar ne zgrade, če nimajo pred seboj svoj nujni cilj. Le revolucije, ki hočejo vpostaviti boljši družabni red, so lahko pomembne in koristne, revolucije, ki rode zgolj spremembo oblasti in nasilnikov, so za narod pogubne. Tudi Portugalsko bo uredil definitivno le socialistično organizirani in zavedni proletariat.

SLIKE IZ NASELBIN

Kako misli delavec o današnjih družabnih razmerah.

Monroe, Michigan. — Industrijski obrat je tu v polnem zamahu. Po tovarnah je delo noč in dan. Toda vzlic temu je novodošlemu delavcu zelo težko dobiti delo, ker je tu še domačinov veliko brez dela. Kdor pride v tak položaj, se mora udati in čakati ter tudi vzeti za dobro vse, kar dobi.

Kdor ima še kaj tistih ameriških bogov v žepu, se ne zmeni veliko za tako "prosperiteto", toda vprašanje je, koliko pa je judi, ki imajo. Pri delavcih so zako redki kakor slive na češnji, ne drugače kakor če jih kdo gori nese.

V takih razmerah se delavec potika iz kraja v kraj, ker nikjer ne more dobiti povoljnega obstanka. Vse to je radi gnilega reda v človeški družbi, radi današnjega sistema, ki je mogotcem tako povolji, delavcem pa v tako nadlogo.

V lepem današnjem družabnem redu imamo tudi prospektorje, ali kako bi imenoval ljudi, ki pravijo, da pasejo duše. Njih polje za prospekte so masa nevednih, ki jim sledi ter veruje vse, kar jim "prospektorji" natrobijo. Zato pa jim sledijo in jih ubogajo; tudi v vodo bi poskakali, samo da bi jim zabičal. Jaz pa pravim o tem, da je vse skupaj grd trik, kar pravi duhovščina svojim pristašem. Drugače si ne morem tolmačiti kakor da so od poglavarja v Rimu pa do zadnjega kaplančka vsi tako brezupno zabiti, da širijo take nesmisle, ali pa so tako prekanjeno judovski. Pravijo: Delaj kot bi večno živel, moli pa kot bi jutri umrl. Nič drugega ne smemo, kakor izpolniti ukaze, ki jih oni zapovedujejo. Dati moramo vse, pa bomo dobili stokrat povrnjeno gori nekje nad uno. — Saj vseh skupaj vendar še ne trka luna!

Na take budalosti nekateri lajo, kolikor jim razmere dopuščajo, nekateri dajo samo toliko, da so še deležni lepih pravljic, kako bodo odkupili svoje duše na obroke. Nekateri pa bi zvalili prekanjenim mešetarjem z vero in bogom vse, četudi bi sami ne imeli grižljaja zase. To je pa zabava! Delati na vse prege, potem pa farjem vse znesiti, sam pa biti bos, nag in lačen. Tako je treba živeti na tem pukljastem svetu, pa "troštati" se na tiste imenitne čase po smrti, ko bo duša vse svoje žive dni zijala v dolgočasno svetlo obličje.

Naši potomci bodo šele prav umeli, kako bedasta je bila vsa ta vera in kako bedasti so bili ljudje, ki so radi take vere trpeli in se odrekali dobremu življenju. Kaj bodo rekli potomci, si že danes lahko misli vsak, če se le misliti upa. Če tega ni, potem mu je seveda težko pomagati, ker drug človek mu ne more osoliti možganov, tako so tako neznansko neslani.

Geslo v tej obljubljeni deželi bi moralo biti: Vsak zase, ne vsi za enega.

Pozdrav čitateljem Prosvete. — **Frank Kroll.**

Kdo je "Nekdo"?

Terre Haute, Indiana. — Zadnje čase smo postali jako aktivni v naši naselbini, kar se tiče dopisovanja v liste. Ako bi bili tako aktivni na društveni seji in v agitaciji za korist društva in jednote, bi bilo jako dobro. Pod imenom "Nekdo" v "A. S." ne zaostaja. Opominjam človeka, ki se skriva pod besedo "Nekdo v "A. S.", ako je član S. N. P. J. ali ne član, da se podpiše s svojim imenom ali vsaj z začetnimi črkami, ako je poštenjak. Kar piše napram F. Ž. in se izraža, da smatra Prosveto glasilo S. N. P. J. kot ničvredno in jo imenuje rdečo fliko, čemu se potem boji podpisati svoje ime. Naj pride na dan, strahopetec, da ga poznamo. Čemu se skriva in dela prepir med člani, da s tem F. Ž. mene dolži, naj mu povem, da ne bom odnehal za nobeno ceno, dokler vsa zadeva ne pride na jasno. Ako ima s F. Ž. kakšno razmerje, naj pride na dan in debatirata naj sama, mene pa in člane, kateri niso nič krivi, naj pustita pri miru. F. Zagarju priporočam, naj gre naprej, da pridejo grehi na dan. Zdaj so piršli samo mali, jaz bi rad slišal velike grehe. Jaz pa nimam s tistimi prispevki v "A. S." prav ničesar opraviti, pa naj me dolži, kolikor časa mu je ljubo. Samo pazi naj, da dolži pravega. Proti dokaze imam že v rokah, s katerimi dokažem, ko bo čas in na pristojnem mestu. — **Steve Skrt.**

Zabavni večer kluba 233.

Renton, Pa. — Tukaj je precejšnjo število Slovencev ali nikdo se nič ne oglasi s kakšnim dopisom. Delavske razmere niso preveč povoljne, delamo nekako pol časa, toliko da se za silo prežívimo. Kakor izgledá, bomo od 1. aprila naprej imeli dosti prostega časa.

Na društvenem polju precej dobro napredujemo v teh slabih delavskih razmerah, bolj po malem pa na političnem. Imamo klub št. 233 J. S. Z., kateri je sklenil, da priredi zabavni večer na drugega aprila. S tem uljudno vabimo rojake, da se udeleže v prostoru Johna Kamana, št. 235. Za dobro postrežbo bo skrbel za to izvoljeni odbor. Pričetek ob 7. Vstopnina prosta.

Pozdrav vsem čitateljem Prosvete. — **Odbor kluba J. S. Z.**

Sprememba v priseljništvu

Od začetka svetovne vojne in odkar je bilo omejevanje priseljevanja na kvote, so nastale spremembe, kar se tiče poklica inozemcev, ki se priseljujejo v Združene države.

Razmerno število neizurjenih delavcev je jako padlo. Delavci te vrste so v štirih predvojnih letih 1911—1914 tvorili 41 odsto vseh priselnikov, v dveh letih 1925 in 1926 pa niti ne 19 odsto. V predvojni dobi se je priseljevalo dvakrat toliko neizurjenih delavcev kot je znašalo skupno število izurjenih mehanikov, profesijonalcev, trgovcev in poljedelcev. Tekom teh dveh zadnjih let pa je povprečno število izurjenih delavcev bilo ravno tako veliko kot ono neizurjenih in število priseljenih poljedelcev je bilo dejanski večje kot v predvojni dobi.—F. L. I. S.

Vzroki zločinstva.

New York. — Tukaj so preiskavali prominentni psihijatri, psihologi in zdravniki več slučajev z namenom, da doženejo pravi vzrok zločinom. Preiskali so nad 3,000 zločincev in prišli do zaključka, da je velika večina zločincev bila pripeljana na pot zločina po razmerah, v katerih so se nahajali. Le v par slučajih je bilo najti zločince, da so mažgansko zaostali. Dognali so, da so direktno njih okoliščine odgovorne za njih dejanja. Torej je odgovorna človeška družba za zločine v večini slučajev, ker je tako urejena, da se zločini morajo pojavljati.

Gradnja poslopij v Chicagu narašča.

Chicago. — S prihodom zgodnje spomladi so pričeli graditi v Chicagu privatne domove in poslopja v veliki meri.

MED REVIJAMI.

Čas, marčeva številka, ima sledečo vsebino: Frank Kerže: Ne zamudimo, pesem. — A. Tarazov-Rodionov: Čokolada, povest, prevel F. K. (nadaljevanje). — Sprava zimske obleke. — Cilindrska republika. — D. J. Akeley: Slika iz živalstva. — J. Hribernik: Sem in tje za delom. — Anton Debevec: Iz spominov na vjetništvo. — Sosedje oblaki. — Resnica in laž. — Živali za znanstvo. — Vsebina priloge: Obisk stare domovine. Iz upravništva. Nekaj o cvetlicah.

Čas stane $3 za eno leto, $1.50 za pol leta. Naslov: Čas, 1142 Dallas Road, N. E. Cleveland, O.

ŽARKOMET

Mussolinija moli noge v zrak.

Benito izpremeni vso Italijo v klošter. Vsi prebivalci v mejah Italije morajo biti kozli, prebivalke pa kozlice. Vsi morajo moliti in preklinjati samo v italijanskem jeziku . . . Madonna

• • •

Pokažite se, patrijoti!

Bogatini se kar kosajo med seboj, kateri ponudi prezidentu Coolidgu udobnejše "jerperge" za poletne počitnice kje na Zapadu. Kaj pa ti kansaški "peč-lar"? Nimaš nič patrijotizma v sebi? Ponudi, ponudi mistru prezidentu svojo bajto, kater itak ne boš rabil po 1. aprilu! Rogač iz Kansasa.

• • •

Proti politiki — in za politiko

Iz Clevelanda: Naše društvo ima jako izobraženega zapisnikarja. Mož je proti vsaki politiki — delavski politiki, podpira pa z vsemi štirimi politiko protidelavsko politiko. Njegov zapisnik je tako spisan, da niti on sam ne zna čitati. Pošlji mu kaj žarkov, da zagleda luč sveta.—Clevelandčan.

• • •

Vesti iz Moronije.

Kravji blok, Stara Avstrija.

Zdaj vidite, da stojimo na krpamo moralo s pipcem . . . state!

• • •

Še nekaj o "Krtačičini" uganki.

Je že res, da se pijanec spreobrne, kadar se v jamo zvrne, ali to ne velja za pijanke. Pijanka se spreobrne, kadar ne more več dobiti pijače, pa pije vodo. In kadar pije le vodo, ne more nihče reči, da je pijanka. — Wisconsinska farmarka.

• • •

Židovska strahota.

Dragi Žarkometar! Tista fl ka, ki se tiska pri vas v Chicagu in se nazivlje "A. S.", ho svojim bralcem dopovedati, je bil Marks zanič zato, ker bil židovskega pokoljenja. bralci tiste flike, potomci p ganskih Slovanov in podpirat lji mednarodnega katolicizm kaj pa je bil Kristus? Ali ni Jud? "Člankar" izpod brega in tudi želodec kot njegovi brat Zakaj pastirji te čredice ta radi zakopavajo kovino, ki zarjavi, čredica pa ima kom toliko, da more dihati in moliti Moli, moli, čredica, boš pa v n besih imela mehke stolčke! . . Čredica ne misli nič drugega k kor to, kako je treba napolni želodec, iti v "štilyork" in spa Uboga raja!—Megalos Kaktu Pueblo, Colo.

• • •

Willardski požigalci.

Iz Willarda: Požigalec Slo nar. doma ni komunist, ni s cialist, ni framazon, ni brezv rec, ni odpadnik, ni boljšev niti K. K. K.—Willardska krt ča.

• • •

Lokalna uganka.

Dragi K. T. B.! Sledeča ugan ka je samo za bele na Bear R verju, Colo.: Od blizu je majhn od daleč pa veliko, kaj je to? Kdor jo ugane, mu prinesem "box of candy" na dom. — Anton Dolinar, Bear River Colo.

• • •

Konjederska vest.

Dva prijatelja iz Elyja se po govarjata:

— Dobro jutro, Nace!

— Bog daj, Jaka. Kaj je no vega?

— Nič posebnega, samo ne kaj sem videl.

— Kaj pa, Jaka? Kaj si vi del?

— Elyški šintar spet pobi pse. Glej ga! Ravno zdaj g spet po cesti in enega vleče s seboj.

— Beži, beži, to ni šintar! T so naš gaspud . . . — Elyš kruota. K. T. B.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI"

Politični pregled po Jugoslaviji

SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA IN KMEČKO REPUBLIKNSKO GIBANJE V S. H. S.

(Izvirno Prosveti.)

Pred vojno je bila slovenska ljudska stranka izrazito monarhistična. "Vse za vero, dom, cesarja" je bilo njeno glavno geslo. Med vojno se je njena monarhistična propaganda še pojačala. Njeni voditelji so hujskali na vojno zoper Srbe, ker so oni ubili prestolonaslednika. Zatajivši popolnoma načela Kristusova, ki je obsojal vsako nasilje, so voditelji S. L. S., da bi dobili gotove strankarske koncesije od Dunaja, na vso moč agitirali in podpirali brezmiselno vojno klanje med ljudstvi. Ko pa je ruska revolucija strmoglavila carizem, nemška pruski monarhizem in junkerstvo, avstro-ogrsko monarhijo se je med ljudstvom vedno bolj širila republikanska misel. To misel so posebno podpirali Slovenci iz Amerike, ki so se v Ameriki navzeli svobodnega republikanskega duha.

Da bi SLS obdržala ljudstvo pod svojim vplivom, je začela po prevratu leta 1918 koketirati z republikanstvom. Tajno so voditelji kmetom zatrjevali, da so za republiko, — a javno so v Beogradu glasovali, da so za monarhistično obliko. Tajno so govorili, da so republikanci, javno pa, posebno ko so bili na vladi, so vsako odločno republikansko propagando zatirali in preganjali.

Koketiranje z republikanstvom je doseglo višek v volilnem boju leta 1923, ko so voditelji SLS na svojem kongresu izjavili, da so lahko pristaši SLS "tudi" republikanci. To vse pa samo iz strahu pred Radičevim republikanskim pokretom in zato, da bi privabili glasove komunistov — republikancev.

Kakor hitro so volitve minule, so zopet manifestirali za monarhizem. Drugače pri klerikalnih voditeljih tudi biti ne more. Povsod so klerikalne stranke izrazito monarhistične, ker je ustroj katoliške cerkve izrazito monarhističen.

Kakor z republikanstvom, so začeli voditelji SLS po prevratu koketirati s kmečkim pokretom, boječ se kmečkih strank, ki so jim jemale pristaše. Ne smemo pa pozabiti, da je bil voditelj hrvaške kmečke stranke Radič zaprt, ravno pod vlado, v kateri je bil podpredsednik dr. Korošec, ki ni ničesar storil, da bi protestiral proti takemu političnemu nasilju in protizakonitosti.

Radič je bil izpuščen iz zapora šele pod radikalno-demokratsko vlado, ko je bil izvoljen za narodnega poslanca v konstituanto navzlic temu, da je bil zaprt. Ko je Radičev hrvaški republikanski pokret zbral skoraj vse hrvaške glasove, se je klerikalna stranka približala tej stranki in z njeno podporo prišla petič v vlado. Toda v tej dobi so klerikalni voditelji igrali dvolično ulogo, ki je tako karakteristična za pravega klerikalca. Kakor so nekdaj v besedah branili komuniste, a z delom podpirali v vladi preganjanje delavstva, tako so sedaj branili z besedami hrvaške republikance, na delu pa stremeli, da bi se ta stranka razpustila kot socialistično-komunistična in da bi v tem slučaju pridobili glasove republikanskih kmetov, kot jim je uspelo, da so pridobili glasove komunističnih nezadovoljnežev. To njihovo stremljenje je uresničila vlada, ki je Radičevo republikansko stranko z "obznano" razpustila in celokupno vodstvo z Radičem vred posadila v zapor, dasiravno so bili narodni poslanci, po ustavi torej nedotakljivi. V besedah je klerikalni tisk sicer protestiral proti terorju, a v dejanju ni ničesar storil, da bi teror onemogočil, da bi v boju proti terorju podučil množice, kar bi moral storiti, ako bi bil resno proti nasilju in protizakonitosti.

V volitvah, ki so takoj nato sledile, so klerikalni voditelji namesto, da bi složno nastopili z Radičevim kmečkim pokretom zoper nasilje — so lomili kopja proti radičevcem. Zato so tudi nazadovali in padli od 63% leta 1925 na 56%. Republikanski kmečki pokret pa je v Sloveniji navzlic terorju napredoval ter dobil 33,000 glasov, torej je dosegel 15% oddanih glasov. Tokrat so klerikalci komaj še dobili večino glasov in to zopet s parolo avtonomije.

Če bi se pa socialna demokracija Slovenije konsolidirala, če bi bila enotna, pa bi klerikalci že leta 1925 izgubili večino v Sloveniji.

Na žalost pa so bile delavske frakcije medsebojni boj, namesto, da bi se zedinile v boju zoper svojega razrednega sovražnika in njegovo avtonomistično demagogijo.

Smrtna kosa. Dne 3. t. m. je umrl v Ljubljani Josip Kompare, blokovnik državne železnice. Služboval je 35 let. — V Celju je umrl bivši vinski trgovec Oto Kuster v 66. letu starosti. — V Kamniku pri Preserju je umrl posestnik Josip Telban v visoki starosti 82 let.

Umrli so meseca februarja: V mestu Celju: Marija Farčnik, 86 let, zasebnica; Adolf Perissich, 47 let, fotograf; Elizabeta Pilko, 38 let, žena sprevodnika; Antonija Marica Dečman, 2 in pol meseca, otrok mesarja; Marija Koren, 2 in pol meseca, otrok služkinje; Peter N. Bogdanović, 41 let, podpolkovnik; Ludovika Haehnel, 79 let, zasebnica; Marija Trnovšek, 80 let; Hella Stern, 21 let, žena zasebn. uradnika; Blaž Gaberšek, 60 let, mestni revež. V bolnici: Marija Jošt, 64 let, mala posestnica, Sv. Jurij ob juž. žel.; Karol Polenšek, 74 let, bivši trg. pomočnik, Celje; Ignacij Leva, 56 let, dninar, Bezina; Anton Rogoršek, 25 let, tovarniški delavec. Okol.-Celje; Anton Tovornik, 23 let, hlapec, Okolica Celje; Marija Rezar, 9 mesecev, otrok tov. delavca, Škofja vas; Jožef Andaluh, 1 dan, otrok orožnika, Rim. Toplice; Neža Majcen, 80 let, dninarica, Škofja vas; Ivana Inkret, 68 let, zasebnica, Šmarje pri Jelšah; Vilibald Jug, 3 leta, otrok služkinje, Sv. Peter v Sav. dolini; Hinko Polak, 67 let, obč. revež, brez stalnega bivališča; Ignac Hribernik, 72 let, dninar, Rečica ob Savi; Fani Krznar, 30 let, služkinja, Nova Štifta; Martin Tratnik, 78 let, obč. revež, Petrovče; Alojzij Turin, 38 let, invalid, Celje; Ferdo Motnikar, 1 leto, otrok najemnika, Teharje. V invalidskem domu Mihael Vrhovnik, 33 let, invalid.

Smrtna kosa v Trbovljah. — Umrli so: Jožo Razperger, sin rudarja, 6 let, Loke 354; Ivan Koprivc, sin rudarja, 5 mesecev, Loke 198; Fran Hrastovec, delavec, 62 let, Loke 192; Filip Morek - Wegmacher, upokojeni rudar, 80 let, Retje 9; Franc Ivanc, sin delavca, 11 mesecev, Ojstro 29; Ana Skoberne, hči delavca, 3 leta, Retje.

Premogovnik Velenje. Kakor v nebesih, tako na zemlji . . . kakor v Trbovljah—tako v Velenju . . . Šikaniranje in priganjanje, da bi se pobil in celo ubil pri delu, kazni, zmerjanje, grožnje z cesto, vsesplošen podjetniški teror, to je naš vsakdanji kruh . . .

Inženir pride na Ort (kraj dela), se vsede, na kolena notes, svetilko in uro, v roko svinčnik in piše — sestavlja zapisnik o storitvi, gleda, koliko časa naklada suženj voziček premoga, koliko časa se porabi, da se postavi ena stojka, koliko da se postavi ena opora itd. itd. Sedi do dvanajstih, nato pride drugi in ga izmenja. Ta nadaljuje zapisnik in ga konča, ko že v najpoznejšem času gredo rudarji k jašku (šahtu) in domov.

Da sledijo takemu zapisniku potem tudi minimalne, čisto krščanske zahteve po storitvi, je pač samo ob sebi umevno. V 2 tednih štejemo štiri slučaje nesreče. Med temi dve težke telesni poškodbi.

Lamparna je polna samih rentnikov — rudarskih invalidov — in tako čaka grozna bodočnost rudarja, ki postane invalid — žrtev "črnega diamanta." Akord divja, priganja se, in to tako bestialno, da bi ne bilo prav nič čudno, če bi ubilo vsaki teden deset rudarjev. Če se ne motim, je bilo 31. januarja t. l. zvečer, že ob devetih, je prišel na ort divjak (tako namreč so že nekdaj imenovali one petolizinke-paznike, ki nimajo strokovnih šol) in nas nahrulil rekoč: Ne samo osem, ampak deset in dvanajst ur še boste radi delali, ampak delali, pa ne lenuharili. Mi vam že bomo pokazali, kaj je Jugoslavija.

V Onelcu na Kočevskem se je sredi tega meseca zgodil uboj. Sin neke Lakner je pobil z ročico voza na tla nekega Knaflja, prijatelja svoje matere in ga ubil. Storilca so že prijeli.

Na Sladkem vrhu pri Cmureku bo tovarna lepenke in papirja gradila novo žično železnico iz tovarne do železniške postaje Št. Ilj. Proga bo dolga okoli 8 kilometrov in bo šla v ravni črti preko občine Sladki vrh, Selnica ob Muri in Št. Ilj. Železnico bo gonila električna sila.

Samomorilna manija v Ljubljani narašča. Tekom enega tedna se niso izvršili v Ljubljani nič manj, kakor štirje poizkusi samomora, od katerih sta dva uspela in sicer samomor Ivana Krakerja ter ta, o katerem poročamo. Samomorilna poskusa narednika Koriža in železničarja se nista posrečila oz. se Križ še bori s smrtjo v garnizijski bolnici. Dne 1. marca pa je izvršil samomor bivši sodni uradnik Rado Tičar. Izpil je neki hitro učinkujoči strup ter je nato izdihnil v par minutah.

Stanje gripe v Jugoslaviji. Glasom poročila centralnega higijenskega zavoda je dne 14. februarja ostalo na gripi bolnih v vsej Jugoslaviji 46,192 oseb. Od 14. do 21. februarja je bilo prijavljenih 39,063 (v prejšnjem tednu 43,368) novih slučajev, ozdravelo pa je 31,982, umrlo pa 154 oseb, tako da je dne 21. februarja ostalo na gripi bolnih 58,119 oseb. Povsod je opažati znatno padanje obolenj po gripi; samo v mariborski, sarajevski in skopljanski oblasti se gripa še širi. Vse kaže, da ta bolezen že vidno pojema.

V Ljubljani je bilo l. 1926 212 sprejemnih radioaparatov, dalje 206 osebnih avtomobilov, 88 tovornih, 2 avtobusa in 303 kočije. Radi neprijavljenih vozil je bilo kaznovanih 24 strank na skupno Din 17,286 denarne kazni po taksnem zakonu.

Izseljevanje v Kanado. Iz vseh krajev kočevske zemlje ljudje trumoma odhajajo v Kanado, za možmi žene in otroci, z njimi pa tudi fantje, ki si želijo dober zaslužek v tujini. Pač žalostno, kočevska zemlja je res tako pusta in nerodovitna, da ne more preživljati svojih prebivalcev, zato se preživljajo z vozarenjem oglja in drv, kdor more, ali pa s krošnjo, tako imenovanim "hausiranjem." Največ pa jih požre tujina, preje Združene države, sedaj pa Kanada. Tega ne morejo ustaviti niti tovarne, niti premogokop.

Tujcev je obiskalo Ljubljano 51,924. Najdenih predmetov je bilo prijavljenih več kot izgubljenih, dokaz, da je še nekaj poštenja v Ljubljani. Prijavljenih je bilo 688 najdenih predmetov in 515 izgubljenih. V 207 slučajih so se izgubljeni predmeti našli in se vrnili izgubiteljem.

Klerikalci razkrinkani kot batinaši. "Delavska Politika" objavlja pod naslovom "Ljudstvo jih bo sodilo" sledeče: 'Režimski listi, med njimi tudi klerikalni 'Slovenec" je te dni iz belgrajskih listov posnemal vesti, da so vladni gospodje ob priliki dogodka v parlamentu z onim Ristićem, grozili, češ, da bo ljudstvo sodilo tiste, ki so Ristića vsega stolčenega pripeljali v parlament ter kazali njegove rane kot dokaz nasilnosti, ki vlada pri nas, zlasti v Belgradu in Srbiji. Danes, ko je vsa poštena javnost na strani tistih, ki so hoteli s to demonstracijo v parlamentu strahovanemu narodu pomagati do pravice in demokracije, pa se upajo gotovi ljudje, med njimi tudi naši hlapčevski klerikalci, ponavljati grožnjo, da bo ljudstvo sodilo tiste, ki se branijo proti srednjeveškemu batinaštvu! To je resnična kulturna sramota za nas Slovence, katere baje baš samo klerikalci zastopajo. Mi smo namreč mnenja, da ni to nečuven škandal, da se je to v parlamentu zgodilo, nego to, da vladajo v centrali v Belgradu tako batinaške razmere. Saj tudi svetovni listi, med njimi tudi dunajska Presse, piše o škandalu, ki mu ni primere! Škandal je vendarle samo v batinaštvu in škandal je, da se upa kdo braniti take razmere. Samo to je konsekventna morala, ne pa vaša klerikalno-krščanska".

Agitirajte za "Prosveto"!

Tako ravnajo s pravimi unijskimi delavci

Zakaj pa? Ej, za to, ker dušev-no dremljejo. — In tako se zgodi, da zavedni delavci najbolj trpe.

Scranton, Pa. — Hud udarec so dobili oni delavci, ki se v resnici bojujejo za izboljšanje delavskega položaja, ko je Charles P. Neill, predsednik odbora za spravo, razsodil sporno vprašanje v prilog kompaniji v zadevi delavca, ki je stavkal, da se drugi rudarji prisilijo, da nosijo unijski znak, kadar pridejo na delo.

Stavka ni bila oficijelno potrjena, da je opravičena. Rudar, za katerega gre, je služil v armadi in ko je dokončal svojo službo, je vprašal pri kompaniji, pri kateri je delal preje, za delo. Kompanija ga ni hotela sprejeti v delo, njegovo ime je dala na črno listo, ker se je rudar pred odhodom v armado udeležil stavke, ki je izbruhnila zaradi tega, da vsak rudar, kadar pride na delo nosi unijski znak pripet na svojem delavnem jopiču. Ta stavka ni pričela zaradi kakšne kaprice, ampak zaradi tega, da so rudarji prepričani, da je premogovnik 100-odstotno organiziran, v katerem imajo po pogodbi delati le organizirani rudarji.

Res ni v pogodbi nikjer zapisano, da mora vsak rudar nositi unijski znak, pripet na jopiču ali klobuku ali kapi, kadar pride na delo, ampak vsaka lokalna organizacija ima pravico sklepati o načinu, da se prepriča, ako so oni, ki delajo v organiziranem podjetju, ki mora tvoriti zaprto delavnico, v resnici organizirani.

V pogodbi med stavbinskimi podjetniki in stavbinskimi delavci ni nikjer zapisano, da mora vsak stavbinski delavec nosti izkaznico s seboj, da pripada k eni ali drugi organizaciji stavbinskih delavcev. Kljubtemu pa mora vsak stavbinski delavec pokazati svojo kartico, ako ga drug tovariš vpraša, če je organiziran in pokaže svojo kartico. Če delavec, ki je vprašan, da naj kartico pokaže, tega ne stori, imajo drugi delavci pravico ukazati mu, da gre takoj ponjo domov in če tega ne stori, tedaj drugi delavci odložé orodje in gredo domov, kajti stavba, ki se gradi, tvori zaprto delavnico zase. In tako je v premogovniku. Podjetniki so priznali, da bodo najemali le organizirane rudarje in rudarji so imeli pravico se prepričati, če so res oni rudarji, ki delajo v premogovniku tudi res organizirani. Ako se nekateri rudarji niso hoteli izkazati, da so res organizirani, tedaj so imeli njih tovariši pravico za toliko časa odložiti orodje, dokler se njih tvrdovratni in trmoglavi tovariši ne izkažejo, da so člani rudarske organizacije.

Kitajci se čudijo molku ameriškega delavstva.

New York.. — Kitajski list v Ameriki, ki je glasnik narodne delavske vlade, je pred kratkim priobčil izjavo kitajskih dijakov, v kateri pravijo, da se veliko Kitajcev kakor tudi Američanov čudi, ker ni ameriško delavstvo podalo še nikake izjave glede kitajske revolucije delavskega ljudstva. Zahtevajo, da bi se grupe delavskih organizacij izrazile ter povedale svoja mnenja in stališče, ki ga zavzemajo napram narodni kantonski vladi, ki tako uspešno sedaj vodi revolucijo, da stare tujski in domači imperializem na Kitajskem.

Grozote fašizma se še nadaljujejo

Fašisti v Napolju s silo udrli na francoski parnik, da ga preiščejo, ker so sumili, da je na njem več italijanskih ubežnikov.

Pariz. — Francoski dnevnik delavske stranke "Humanite" je objavil vest o nezaslišanem incidentu, ki se je odigral na francoskem parniku v Napolju. Fašisti so brez vsakega vprašanja francoskega kapitana udrli na parnik, ker so sumili, da je na njem več italijanskih delavcev - ubežnikov brez dovoljenja italijanskih oblasti.

V resnici so bili na parniku italijanski delavci, ki so hoteli ubežati pred fašistično tiranijo v Francijo. Bilo jih je sedemnajst. Tolpa fašistov je navalila nanje ter jih prav po zverinsko mučila. Na parniku so se odigrala nečloveške postopanja s temi ubogimi ljudmi, ki so preganjani, če ostanejo doma, a so trpinčeni in pretepani, če skušajo odpotovati v drugo državo. Nekaj izmed sedemnajstorice jih je bilo na mestu ubitih, nekaj jih je umrlo pozneje od ran, ki so jih zadobili od krutih fašistov na parniku, ki je bil last neke francoske družbe. Poročilo pravi dalje, da so fašisti tudi grozili francoskim mornarjem, da isto store z njimi, ako bodo skušali se protistavljati ali pomagati italijanskim ubežnikom.

Kar je pa najbolj senzačno, je dejstvo, da se je ta nečloveški incident podivjanih fašistov odigral v mestu, kjer se nahaja francoski poslanik, kateri pa ni črhnil niti besedice protesta, ko so fašisti navalili na francoski parnik in s tem kršili suverenost Francije. Ali se francoska valada tako trese pred fašističnimi razbojniki?

V DRŽAVI NEW YORK JE VSAK DAN RANJENIH 1,500 DELAVCEV.

Varnostne naprave pri delu še močno šepajo.

New York, N. Y. — James A. Hamilton, državski industrijski komisar, je na banketu podjetniške organizacije tapetnikov in dekoraterjev povedal, da je v državi New York vsak dan pri delu ranjenih do 1,500 delavcev. Naglašal je, da bi varnostne naprave znižale število ponesrečenih delavcev.

Rekordna operacija na petdnevnem otroku.

Chicago. — Mrs. Reva Kraut je ta teden porodila hčerko v Jackson Park bolnišnici. Otrok pa ima skupaj zraščen goltanec, tako da ne more goltati mleka. Pet dni ni nič jedel in bila je nevarnost, da umre lakote. V petek pa sta doktorja Earl Wilcox in Alfred Strauss izvršila na otroku nenavadno operacijo. Prerezala sta detetu trebuh in mu vtaknila gumijasto cevko v želodec. Na ta način je dete dobilo prvo hrano in smrtna nevarnost je minula. Dr. Wilcox pravi, da bo otrok operiran v grlu, ko bo mesec dni star, nakar bo lahko goltal.

Britski torijci proti avstralskim delavcem.

Sydney, Avstralija. — Britski torijci in imperialisti se hudo zaganjajo v avstralsko Delavsko stranko, da naj nikar ne posega v kitajsko revolucijo, katero bi radi britski torijci zastavili. Avstralska delavska stranka je zahtevala, da naj Avstralija drži roke proč od kitajske revolucije, ter naj prizna kantonsko vlado.

Prejšnji duhoven kaznovan.

South Bend, Ind. — S. M. Beckwith, bivši duhoven neke tukajšnje cerkve, je bil spoznan krivim na obtožbo, da je zlorabljal mladoletno dekle.

Štiri cente davka na gasolin v Iowi.

Des Moines, Iowa. — Višja zbornica je sprejela povišek davka gasolinu na štiri cente na galono.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7 Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina; vrhovni zdravnik Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GOSPODARSKI ODSEK:

Frank Somrak, predsednik, 996 E. 74th St., Cleveland, Ohio; Frank Alesh, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jacob Zupančič, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

POROTNI ODSEK:

John Goršek, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.; John Trčelj, Box 22, Strabane, Pa.; Tony Schragal, R. F. D. No. 1, Johnston City, Ill.; Frank Podboj, Box 61, Park Hill, Pa.; Anton Šular, Box 104, Gross, Kans.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2627-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Joseph Zorko, R. F. D. 2, Box 120, West Newton, Pa.; Anton Abram, 1169 E. 76th St., Cleveland, Ohio.

ZAPADNO OKROŽJE: Jacob Baloh, R. R. 8, Box 88, Pittsburg, Kans., za jugozapad; Frank Klun, Box 958, Chisholm, Minn., za sev. zap.; John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Frank Zaje, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; Ludvik Medvešek, 6409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio; Albert Hrast, 555 So. Pierce St., Milwaukee, Wis.

Združitveni odbor:

Frank Vidmar, predsednik, 7434 W. 63rd St., Argo, Ill.; John Olip, 2428 S. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.; Peter Geshel, 3952 So. Broadway, Denver, Colo.

POZOR!—Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljejo Frank Zajcu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Goršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA," 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

IZ PRIMORJA

Pripravljenost ob meji. Prejšnji poveljnik tržaškega armadnega zbora Montanari je pri slovesu od Trsta pred zastopniki vseh oblasti naročal to-le: "Storite, da se s pomočjo vas vseh, državljani in vojaki ene same armade, ohrani tu nedotaknjena junaška atmosfera dni žrtev in zmage. Domovina lahko potrebuje, tu bolj kakor kje drugje in vsak trenotek, vas vse, brez izjeme, vašo disciplino in vaše edinstvo, vašo pripravljenost za morebitno žrtvovanje privatnih interesov, riskiranje in drugo. Bodočnost vsebuje lahko uresničenja in vsak morebitni rušilec miru mora videti, tu bolj kakor kje drugje, kako se dvigne na mah ponosen in veličasten obraz nove Italije, ki kliče: Noli me tangere . . . in moji orli poletijo k novim zmagam za moje življenje in mojo veličino!! . . . Novi poveljnik Ferrario je izdal na oficirje, podoficirje in vojake dnevno povelje, v katerem naglaša, da prihaja med nje kot "vnuk revolucijonarjev in mrtvih iz leta 1848, kot sin staršev, rojenih pod tujim gospodstvom, vzrastel v tedaj še živem lombardobeneškem romanticizmu," in svoje novo mesto zaseda "na neupan način, kakor da bi dosegel vrhunec najživejših sanj." "S ponosno radostjo sprejemam poveljništvo čet Julijske Benečije, sladke, svete zemlje, katere ime neskončne in neprimerljive plemenitosti je povzročilo neskončno, divjanje aspiracij" . . . Tako sta odhod in dohod poveljnikov ob meji obeležena z načilnimi izjavami glede pripravljenosti za vse slučaje v Julijski Krajini.

Asimilacijske slaščice. Po Notranjskem delijo slovenskim šolskim otrokom slaščice poveljniki miličnih oddelkov. Šolo v Vrbovem pri Jablanici je posetil načelnik centurije in razdelil med otroke slaščice. V zahvalo so otroci zapeli nekaj nacijonalnih himen in neizogibno fašistično "Giovinezzo," potem pa so na ves glas vzklikali slavo Mussoliniju, katerega, po italijanskem poročilu, zelo dobro poznajo in ljubijo. Milični poveljnik je pri odhodu pohvalil učitelje, da vzgajajo slovenske otroke v pravem patrijotičnem duhu . . .

V Podgori pri Gorici stoji največje industrijsko podjetje goriške dežele. Mislilo se je, da bo dobro v Podgori in da bodo imeli ljudje dovolj zaslužka. So tu gospodje pa tudi drugi, katerim gre izborno-ali med podgorsko delavstvo se vseljuje strašna beda. Polno je brezposelnih, ki zapuščajo svoj rojstni kraj, mnogo je takih, ki stradajo pa si ne morejo pomagati nikamor. Napovedovalo se je blagostanje podgorskim domačinom, prišlo pa je grenko spoznanje, da bodo morali tudi slovenski Podgorci s trebuhom za kruhom po svetu.

Umrli člani

MARY BISTAR.

Forest City, Pa.—Dne 2. marca, 1927, je umrla moja draga soproga Mary Bistar, rojena Trelc. Bolehala je že dalj časa in lansko leto je bila operirana vsled vnetja slepiča. Po operaciji je sicer še okrevala, ampak popolnoma ne več. Rojena je bila dne 6. julija, 1904, v Forest Cityju, Pa. Tam zapušča mene, dve leti staro hčerko ter očeta, mater, štiri brate in sestro, vse v Forest Cityju.

Lepo se zahvaljujem vsem, ki so mi ob uri žalosi stali ob strani, kakor tudi vsem za udeležbo pogreba dne 5. marca. Da je bila pokojnica res spoštovana med tukajšnjimi prebivalci, je pokazal sprevod pri njenem pogrebu. Pokojnici pa bodi miren počitek. Mlada me je zapustila in ohranil bom nanjo lep spomin. Usoda se pač ne da predrugačiti. — **Anton Bistar,** soprog (član društva št. 124.)

MARY TRESINER.

West Frankfort, Illinois. — Po štiriletni bolezni je dne 12. marca ob štirih popoldne zavedno zaspala sestra Mary Tresiner. Pogreb se je vršil dne 14. marca. Tu zapušča dva sina in dve hčeri. Naše društvo št. 313 S. N P J. izreka ostalim iskreno sožalje.—**M. Miekush.**

JOHN GRUDEN.

Buffalo, N. Y. — Po večletni mučni bolezni za rakom v želodcu je dne 3. marca ob sedmih zvečer umrl brat John Gruden. Iskal je pomoči pri več zdravnikih, toda nobeden mu je ni dal; le obljubljal mu je vsak, da ga bo kmalu ozdravil. Zdravnik pa, katerega je imel Gruden več časa, mu je povedal, da zanj ni pomoči. Pokopali smo ga dne 5. marca po obredu Slovenske narodne podporne jednote, kar nekaterim starim katoličanom tega kraja ni bilo prav po volji. Pa pokojnik je tako hotel in društvo kakor tudi pokojnikova žena so hoteli izpolniti njegovo željo.

Pokojnik zapušča ženo, sina in dve hčeri, kateri se zahvaljujejo vse, ki so prišli obiskat ranjkega na mrtvaškem odru in tudi vsem, ki so se udeležili pogreba.—**Jos. I. Kren,** tajnik.

BISERI IZ SVETOVNE LITERATURE

Jules Verne:

Z zemlje na luno

(KONEC.)

Istočasno je "Susquehanna" nalagala mašinerijo, da dvigne potopljeni projektil. Tehtal je 19,250 funtov, toda radi teže se niso razburjali. Najtežje je bilo vprašanje, kako bodo dobro zakljukali projektil, da ga bodo lahko potegnili na dan, kajti znano je bilo, da je projektil lepo gladek in da ga bo radi tega težko izvleči. Mislili so tudi na potapljanje v težkih zvonovih in potapljaških oblek so naložili na "Susquehanni" vsepolno, čeprav jim je bilo jasno, da jim ne bo z njimi mogoče ničesar doseči v globini dvajset tisoč čevljev. Nihče tudi ni več upal, da bi dobili popotnike žive, kajti gotovo je bilo, če niso prej na kakoršen že bodi način dobili konca, so še morali pri zadnjem padcu, katerega sile brzkone ni mogla zmanjšati dvajset tisoč čevljev globoka voda.

Dne 23. decembra ob osmih zjutraj je bila "Susquehanna" na usodnem mestu, kjer je kmalu našla označen prostor. Vse so storili, kolikor so le mogli, da je ladja ostala na mestu, kajti predno so se podali na iskanje projektila, je inženir Murchison hotel do pike ugotoviti dno, na katerem se nahaja.

Ogromen potapljaški zvon je bil že pripravljen in v njega so se podali T. J. Matson, inženir in še dva druga. Spuščati so ga pričeli točno ob petindvajsetih minutah čez eno zjutraj in sedemnajst minut čez drugo, so možje v zvonu dospeli na dno. Njih močne električne luči z reflektorji so jim omogočile, da so videli dno jasno in razločno. Toda nobenega temnega predmeta niso mogli zapaziti, ki bi bil podoben projektilu. Podali so si signale z ljudmi na ladji in "Susquehanna" se je počasi premaknila, s čemur je omogočila, da so možje v zvonu lahko pregledali dno za celo miljo okoli. Včasih so se možje razveselili, ker so zapazili kak hribček ali mogoče kako veliko skalo, toda kmalu so se prepričali, da so se motili. Nadaljevali so z iskanjem tako dolgo, dokler ni pošel zrak in so bili možje potrebni nadomeščanja. Tako so jih pričeli dvigati ob šestih zvečer in šele opolnoči so jih privlekli na krov "Susquehanne."

"Jutri zopet, kapitan," je rekel Matson.

"Kajpada," je bil pripravljen odgovor.

"In na drugem mestu."

"Seveda."

Naslednjega dne so se zopet potapljali na dno oceana, toda ravnotako brezuspešno ves dan. Še dva dni so ponavljali z iskanjem in vsaki dan poslali doli potapljače in vsaki dan prekrižarili kako miljo in še več. Enemu in vsem je bilo jasno, da je zaloga zraka v projektilu morala poiti in dasi je mogoče še ostal izstrelek, bi ne našli v njem nobenega živega bitja. Tako so dne 29. decembra prenehali z iskanjem in korveta je bila usmerjena nazaj proti San Franciscu. Malo čez deseto, pa je bilo zaslišati vpitje mož na jamboru:

"Rešilni pas na zavetrnemu krovu!"

Zdelo se je, da mora plavati rešilni pas, ki izgleda na površini kakor kako signalno znamenje v kaki reki ali pa odprtina v pristanišče. Korveta se je temu približala do predmeta komaj za par kabljev proč. Istočasno so možje na mostiču že bolj z gotovostjo mislili to, česar si prej niso upali izreči. Ko je Matson stopil na mostič, ni rekel ničesar, nekoliko pozneje pa, ko so ga vsi presenečeni gledali, je zavpil kakor divja zver.

"Oh, mi norci — idijoti — glupi tepci!" je vpil.

"Kaj na svetu se je zgodilo?" je vprašal nekdo.

"Kaj neki!" je dejal. "Ali ne veste, da projektil ne tehta več kakor 19,250 funtov?"

"Dobro, kaj za to?"

"Kaj? To je vendar manj kot 56,000 funtov. Zato pa projektil plava na vodi." In bedaček je začel skakati okoli, veselo presenečen, da so se celo učeni ljudje zmotili in so prezrli to tako važno dejstvo.

Hitro so spustili čolne, in so se podali proti plavajočemu projektilu, rekli pa tudi najmanjše besedice ne. Niti upati niso hoteli, da bi našli žive ljudi v njem. Ko so se bližali, so videli, da ima odprtina razbito okno. Čim so se približali, so zaslišali nekaj, kar jih je napolnilo z velikanskim veseljem.

"Ali igraš, Barbicane?" so slišali govoriti Ardena. Igrali so domino.

S čolnov se je tedaj razlegel velikanski vrišč veselja, da so slišali celo na ladjo in odmevalo je zopet in zopet.

* * *

Predno so trije avanturisti dospeli v Baltimore, je "New York Herald" že izdal publikacijo povesti v pet miljonih iztisov in istočasno tudi že prodal vso prvo izdajo. Zdelo se je, da je podivjala vsa dežela. Nekaj časa je izgledalo kakor da hoče na desetmilijone ljudi v malo državico Maryland, da vidijo smele može, katerih pripovedovanje je bilo prečudno, da bi mogli verjeti. Od vseh strani sveta so prihajala vprašanja, da bi zatrdili, če je res, kar ljudje slišijo in berejo, da so v manj kakor enem mesecu časa napravili trije možje izlet na luno, šli okoli nje in se povrnili zdravi in krepki nazaj na svet; toda desettisoče delavcev, ki so stvar izvršili v Floridi, pet milijonov ljudi, ki so videli, ustrelili, vsi časopisni poročevalci in drugi, ne da je treba tu omenjati še department za mornarico, so bili priča, da se je ta smeli eksperiment res izvršil.

Nepoboljšljivi Miha Arden je svetoval, da bi priredili banket za cel narod, kajti bilo je umevno, da bi drugače vsakdo ne mogel videti teh treh mož, pa če bi si še tako želel. Če gora ni mogla do Mohameda, pa gre lahko Mohamed do gore. Tako je bilo čudovito hitro vse prirejeno pod vodstvom odbora Strelskega kluba in še nespojene železniške zveze, so bile takoj združene. Na peronih tisočerih postaj, po malih vaseh in tupatam tudi po prerijah so bile postavljene velikanske mize in mizam primerne sklede, vse pa je bilo ozaljšano z zastavami in okraski. Vsak kraj je bil povečan, kajti prišli so ljudje iz sosednjih krajev, kakor je bilo pač določeno in so se ob določenem času obedniki vsedli k mizam. Za štiri dni je bila odpovedana vsa železniška služba za vse drugo razen za vlak, special, ki ga je vozila mogočna lokomotiva, h kateri so bili priključeni posebni vagoni. Notri so sedeli Barbicane, Nicholl in Arden, na lokomotivi pa s posebnim dovoljenjem J. T. Matson. Dovoljeno je bilo, da nenavadni vlak lahko vozi po 160 milj na uro, pri čemur so tudi ostali.

Tako je šlo iz kraja v kraj, skozi Pennsylvanijo, Connecticut, Massachusetts, Vermont, Maine in New Hampshire, nato pa zopet na jug v New York, Ohio ni bilo izpuščeno in tako tudi ne Michigan, niti Wisconsin, Illinois, Missouri, Arkansas, Texas in Louisiana; Alabama, Florida, Georgia in obe Carolini, Tennessee in Kentucky, Virginia in Indiana, skozi vse te države so se prevozili in povsod so ljudje jedli in pili, zastave so plapolale, bande igrale in slavni možje so govorili.

Prorokovali so in napovedovali, da v kratkem človek ne bo potoval samo na luno, temveč tudi na daljne planete in potem s planeta na planet, med najrazličnejše zvezde, kakor bo pač aranžirana tura. Ljudje bodo lahko obiskali najbližji planet od solnca in tako tudi najbolj oddaljen planet od Merkurja ravnotako lahko kot Neptuna.

Tak je bil torej pravi začetek Narodne družbe za interstelarne komunikacije, ki je bila ustanovljena z glavnico sto milijonov dolarjev, razdeljeno na sto tisoč delnic. Barbicane je bil izvoljen za prezidenta, ne da bi mu kdo ugovarjal ali kandidiral proti; Nicholl pa je postal podprezident. J. T. Matson je postal prvi tajnik, a Miha Arden pa transportacijski direktor.

New York—največja luka

V New York se privaža in iz New Yorka se odvaža po vodi dvakrat več blaga kot v londonskem pristanišču. New York ni le največje trgovsko mesto na svetu, marveč ima tudi več tovaren, kot vsako drugo mesto.

Census Bureau je l. 1923 zabeležil 69 industrij v New Yorku, od katerih je vsaka plačevala nič manj kot en milijon dolarjev na mezdah. Že začetkom vojne, tekom leta 1914, je vrednost produktov, izdelanih v mestu New Yorku, prekašala vrednost produktov vsake druge cele države, izvzemši Pennsylvanijo.

V obsegu mesta New Yorka se nahaja 1200 podjetij kožuhovin, kar predstavlja 78 odsto vse krznarske industrije Združenih držav. 50 odsto vseh oblačil, izgotovljenih v Združenih državah, se producira v New Yorku; ta industrija nameša 115,000 delavcev. Povprečna tedenska plača newyorških delavcev je l. 1922 znašala skupaj 75 milijonov dolarjev.

V dobrodelne svrhe je mesto New York l. 1923 potrošilo s prostovoljnimi prispevki skoraj 80 milijonov. 474 privatnih organizacij in sedem javnih uradov se bavi s takim delom.

Čiščenje ulic stane na leto čez 30 milijonov dolarjev. Načrti za gradnje novih šol bodo letos zahtevali trošek skoraj 28 milijonov za same stavbe ne glede na zemljišča.

Dnevna cirkulacija newyorških časopisov, nevštevši strokovnih listov, znaša čez štiri milijone iztisov ali povprečno čez dva iztisa za vsako družino v metropolitanskem okraju New Yorka. — F. L. I. S.

SAMEC

Slovenec star 34 let se želi seznaniti s Slovenko ali Hrvatico v starosti 20 do 30 let v svrho ženitve in tudi vdova z enim otrokom ni izvzeta. Tu je lepa prilika. Imam nekaj denarja in stalno delo, delam vsak dan. Katero veseli ta ponudba, naj pošlje pismo in priloži naj svojo sliko na naslov: Mr. N. G., Box 85, Columbia, Utah. (Adv.)

NA PRODAJ JE "Furniture" oprava za štiri sobe. Proda se skupno ali pa posamezni kosi. Moram prodat hitro, ker zapustim mesto. Oglasite se na: 2312 W. Walton St. I. nadst. odzadej. Chicago. (Adv.)

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKIH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava v nedeljo 27. marca, v dvorani Č. S. P. S.

Francisco Ferrer št. 131 S. N. P. J.— Veselica dne 16. aprila v dvorani S. N. P. J.

Pevsko društvo "Lira", koncert dne 24. aprila v dvorani S. N. P. J. na Lawndale in 27. cesti.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava in prvomajska slavnost, v nedeljo 1. maja, v dvorani S. N. P. J.

Gotova odpomoč za slabo prebavo in želodčne nerede.

Dobi se novo zdravilo, ki hitro in gotovo deluje.

Zdravniki se čudijo, kako hitro no novo zdravilo, zvano Nuga-Tone, odstrani slabo prebavo, zabasanost, omotico, glavobole, slab duh in želodčne nerede. — Nuga-Tone povrne novo življenje in moč izčrpanim živcem in mišicam. Dela rdečo kri, umirja živce in čudovito poveča moč vzdržnosti. Nuga-Tone daje oživljajoč spanec, dober apetit, dobro prebavo, reden stol in človeka poživlja v vseh ozirih. Če se dobro ne počutite, tedaj je vaša dolžnost, da poskusite Nuga-Tone. Je prijetna za vživati in takoj se boste početi počutiti boljše. Če vam je še ni predpisal vaš zdravnik, pojdite takoj k lekarnarju in kupite steklenico Nuga-Tone.

Izdelovatelji Nuga-Tone vedo tako dobro kaj je ista v stanu storiti za vas v takih slučajih, da prisilijo vse lekarnarje, da za njo jamčijo in vam povrnejo denar, če niste zadovoljni. Oglejte si jamstvo na vsakem paketu. Priporočena, jamčena in na prodaj v vseh lekarnah.—(Adv.)

V ALI IZ

JUGOSLAVIJE

je potovanje preko Bremena na največjih in najhitrejših parnikih družbe

NORTH GERMAN LLOYD

Krasne in ugodne III. razreda kabine.

Za pojasnila vprašajte vašega domačega zastopnika ali na:

NORTH GERMAN LLOYD

100 N. La Sale St., Chicago, Ill.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Ali ste že začeli

agitacijo za DNEVNIK PROSVETO? Kampanja je sedaj v polnem teku in prvi uspehi so se že pokazali. Ne bodite vi zadnji s priglašenjem v to kampanjo. Pričnite takoj! Pridobite svojega znanca in prijatelja, da se takoj naroči na Prosveto. Čaka vas lepa nagrada, če pošljete dve ali več obnovljenih naročnin; ali pa vsaj eno novo.

Brez odbite provizije ste za enega novega naročnika za pol leta upravičeni do knjige "JIMMY HIGGINS," vredne $1; za celoletno naročnino dobite "SLOVENSKO-ANGLEŠKO SLOVNICO", vredno $2, ali pa druge knjige iz založbe "Književne matice" v vrednosti $2.

Za dve celoletni naročnini dobite lepo in debelo knjigo "AMERIŠKI SLOVENCI", vredno $5, ali pa druge knjige v vrednosti $5.

Vsi bratje in sestre S. N. P. J., takoj na delo za nove naročnike! Zlasti pa dopisniki, ki pišete, kako priljubljena vam je Prosveta. Še z agitacijo dokažite, da vam je res priljubljena in da delate za njeno razširjenje.

Naročnina je za celo leto $5, za pol leta $2.50; za Chicago in Cicero celoletno $6.50, za Evropo $8.

IZPOLNITE IN IZREŽITE TA KUPON.

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobite naročnino $....., za katero pošljite Prosveto:

Ime ..... $.....

Naslov .....

Ime ..... $.....

Naslov .....

Ime ..... $.....

Naslov .....

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane..$5.00

Slovensko-Angleška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo.....$2.00

Zakon Biogenezije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro.....$1.50

Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami.....$1.50

Zajedalci—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki..$1.75

Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek $1.00

Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo.....50c

"Hrbtenica"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo.....25c

"Informator"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo..20c

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

MARK TWAIN:

MALI KLATEŽ TOM SAWYER

Poslovenil I. Mulaček.

(Dalje.)

"No, kaj katega pa nikoli! Ne da se tajiti, Tom, da znaš v resnici delati, kadar te je volja." Nato pa je zmanjšala svojo pohvalo in pristavila: "Seveda moram reči da se prav redkokdaj prigodi, da te je volja. No, sedaj se pa le pojdi igrat, pa pridi domov še tekom tega tedna, sicer te pošteno namažem."

Krasota njegovega dela jo je tako prevzela, da ga je peljala v shrambo, izbrala najboljše jabolko in mu ga dala; obenem pa mu je naredila izpodbudno pridigo o povečani vrednosti užitka, ki ga doseže človek s poštenim delom in brez greha. Medtem, ko je končavala svoje nauke s srečno izbranim svetopisemskim izrekom, je Tom že izmaknil cvrtnjak.

Nato je odskakljal in uzrl Sida na stopnicah, ki so vodile do zadaj ležečih sob v drugem nadstropju. Grude zemlje so bile takoj pri roki in zrak jih je bil v trenotku poln. Vsipale so se okoli Sida kakor toča, in predno je zbrala teta Polly svoje iznenadene čute in prihitela na pomoč, je že doseglo šest ali sedem grud svoj cilj, Tom pa je že bil na drugi strani ograje in izpred oči. Bila so tam pač tudi vrata, a njemu je šla, kot ponavadi, preveč trda za čas, da bi se jih poslužil. Njegova duša je bila pomirjena po obračunu s Sidom, ki ga je bil spravil v stisko, obrnivši tetino pozornost na črno nit.

Tom je odšel naokoli in prišel na blatno pot, ki je šla zadaj za tetinim kravjim hlevom. Ko se mu ni bilo več bati zajetja in kazni, se je obrnil proti glavnemu mestnemu trgu, kjer sta si stali nasproti dve sovražni vojaški četi dečkov kakor so se bili poprej domenili. Tom je bil general ene, Joe Harper, njegov največji prijatelj — pa general druge čete. Ta dva velika poveljnika se nista ponižala, da bi se osebno bojevala — češ, da to bolj pristoji manjšim paglavcem — ampak sta sedela skupaj na nekem vzvišenemu mestu ter vodila vojne operacije s povelji, ki so jih nosili pobočniki. Tomova vojska je izvojevala po dolgi in hudi bitki veliko zmago. Potem so prešteli mrtvece, zamenjali ujetnike, se domenili o pogojih prihodnjih sovražnosti in določili dan za potrebno bitko. Nato sta se postavili vojski v vrsto in odkorakali, Tom pa se je vrnil domov sam.

Ko je šel mimo hiše, kjer je stanoval Jeff Thatcher, je zagledal na vrtu neznano deklico — ljubko, majhno, modrooko bitje s svetlimi, v dve kiti spletenimi lasmi, belim poletnim krilom in vezenimi hlačicami. Ravnokar venčani junak je padel, ne da bi enkrat ustrelil. Neka Amy Lawrence je izginila iz njegovega srca, ne da bi zapustila količkaj spomina za seboj. Domišljal si je, da jo je naravnost blazno ljubil, svojo strast je smatral za obževanje, toda glej, bila je samo majhna, borna, minljiva domišljija.

Mesece dolgo se je poganjal za njo, komaj pred tednom mu je priznala svojo ljubezen, samo sedem kratkih dni je bil najsrečnejši in najponosnejši med vsemi fanti na svetu, sedaj pa je v enem trenotku izginila iz njegovega srca kakor kak slučajni obiskovalec, ki je končal svoj obisk.

Skrivoma je zasledoval tega novega angelja, dokler ni opazil, da ga je ugledala; nato se je delal, kakor ne bi vedel, da je ona v bližini in se začel "postavljati" na vse mogoče nemne deške načine, da bi vzbudil njeno občudovanje. Nekaj časa je uganjal te čudne bedarije, ko pa se je sredi neke nevarne gimnastične predstave ozrl v stran, je opazil, da se je deklica obrnila proti hiši. Tom je hitel k ograji in se naslonil nanjo žalosten in v nadi, da se bo še malo pomudila. Pri stopnicah se je za trenutek ustavila, takoj nato pa je že bila pred vrati. Tom je globoko vzdihnil, ko je postavila nogo na prag; kar naenkrat pa se mu je razjasnil obraz, kajti predno je izginila, je vrgla mačeho preko ograje. Tom je stekel in se ustavil korak ali dva od cvetlice; nato je zasenčil z roko oči in začel gledati doli po ulici, kakor bi bil zagledal v tej smeri nekaj zanimivega. Takoj zatem je pobral dolgo slamo in poslušal z močno nazaj nagnjeno glavo, da bi jo nesel pokonci na nosu. Ko se je pri tem svojem vbadanju gibal semintja, se je pomikal vedno bliže in bliže proti mačehi; naposled je položil svojo boso nogo nanjo, in gibčni prsti so se je oklenili; nato pa je odhitel s svojim zakladom in izginil za vogalom. Toda samo za trenutek — samo toliko, da je lahko pripel cvetko pod svojo suknjo blizu srca ali menda blizu želodca, kajti v anatomiji ni bil posebno vešč in ne natančen v nobenem oziru.

Nato se je vrnil nazaj, se potikal ob plotu do mraka, ter se postavljal kot poprej; a deklica se ni več pokazala, čeprav se je Tom nekoliko tolažil z upanjem, da je stala med tem pri kakem oknu, ter opazila njegovo pozornost. Končno se je nerad obrnil proti domu; njegova uboga glavica je bila polna raznih domišljij.

Celo večerjo je bil tako dobre volje, da se je čudila teta, "kaj je vendar prišlo v tega otroka". Močno ga je oštela, ker je metal zemljo v Sida, a videlo se je, da se ga ni niti najmanj prijelo, prav pred nosom je skušal izmakniti teti sladkor in jih je dobil zato po ustih. Rekel je:

"Tetka, Sida pa ne udariš, če ga vzame."

"No, Sid ne muči človeka, kot ga ti. Ti bi bil vedno v sladkorju, če ne bi pazila nate."

Kmalu nato je odšla v kuhinjo, Sid pa je stegnil v svesti svoje nedotkljivosti nad Tomom, da ga nikakor ni bilo mogoče prenašati. Toda Sidovim prstom je izpodrsnilo in posoda je padla na tla, ter se razbila. Tom je bil izven sebe od veselja — tako neizmerno vzradoščen, da je brzdal celo svoj jezik in molčal. Sam pri sebi je sklenil, da ne izpregovori niti besedice, makar da pride tudi teta v sobo, ampak bo mirno in tiho sedel, dokler ga ne vpraša, kdo je zakrivil nesrečo; tedaj pa pove vse, in nič na svetu mu ne bo delo tako dobro kot to, da bo videl, ako jih bo dobil ta razvajeni, uporni paglavec. Radost je tako prekipevala v njem, da se je komaj premagoval, ko je prišla starka v sobo in se ustavila pri razbiti posodi ter streljala strele hude jeze iznad svojih očal. Dejal je sam pri sebi: "Zdajle trešči!" In v tem trenutku se je že valjal po tleh! Krepka roka je bila že zopet v zraku, da vnovič udari, ko je zakričal Tom:

"Stojte tetka, čemu vendar mene tepete? Sid jo je razbil!"

Teta Polly je osupnila in prenehala. Tom pa se je oziral po zdravilnem usmiljenju. Ko je prišla zopet k sapi, je samo rekla:

"Hm, mislim, da ti navzlic temu ne bo škodovalo. Prejkone bi naredil kaj drugega, če me ne bi bilo nazaj."

Po teh besedah pa jo je začela peči vest; in srčno rada bi bila rekla nekaj prijaznega in ljubeznjivega. Ker pa je mislila, da bi se to lahko smatralo kot nekako priznanje, da ni imela prav, in je disciplina to prepovedovala, je molčala in odšla žalostnega srca po svojih opravkih. Tom se je kujal v kotu in povečeval njeno gorje. Vedel je, da ga je teta v svojem srcu na kolenih prosila odpuščanja, in ta zavest ga je navdajala s strašanskim zadovoljstvom. Nobenega znamenja ni hotel dati, in se tudi za nobenega ni zmenil.

(Dalje prihodnjič)

ENO MINUTO

časa zadostuje, da se odločite za varčevanje.

Ta odločitev Vam ne bo prihranila samo skrbi in težave za starost, temveč vas privede tudi k cilju, katerega si želite.

Storite to, kar je že milijone naprednih in marljivih ljudi storilo.

VARČUJTE! VARČUJTE! VARČUJTE!

in vlagajte pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

IMOVINA $19,000,000.00

VARNA BANKA ZA ULAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV.